

บทที่ ๒

วรรณคดี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทบาทและหน้าที่ของครูประถมศึกษา

ครูประถมศึกษาได้ทำหน้าที่ให้การสั่งสอนและอบรม เยาวชนของชาติมาช้านานแต่ผลที่เกิดขึ้นยังไม่เป็นที่พอใจ ดังที่ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันมาก แต่ถ้าได้มีการพิจารณาให้ถ่องแท้แล้วจะเห็นว่าครูรับภาระหนักมาก คือมีบทบาทและหน้าที่ทั้งในด้านการสอน และด้านอื่น ๆ อีกมาก

บทบาทและหน้าที่ของครูประถมศึกษา อาจจะแบ่งได้ดังนี้

๑. ในด้านการสอน แบ่งเป็นระยะได้ดังนี้

๑.๑ สมัยการศึกษาแบบโบราณ เนื่องจากพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นครู ดังนั้นพื้นฐานของความเป็นครูและการปฏิบัติหน้าที่ก็มาจากหลักธรรมในพุทธศาสนาเป็นสำคัญ ทำให้ครูในสมัยนี้เปรียบพร้อมไปด้วยคุณธรรมอันสูงยิ่ง เป็นตัวอย่างแก่ศิษย์ได้ดี วิธีสอนส่วนใหญ่จะเน้นให้ท่องจำ สอนชีวิตและความเป็นคน

๑.๒ ระยะเริ่มจัดการศึกษาแบบใหม่ บทบาทของครูได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก เพราะสภาพสังคมยังมิได้เปลี่ยนแปลงมากนัก ครูส่วนมากได้แก่พระสงฆ์เช่นเดิม

๑.๓ ระยะขยายการศึกษา บทบาทของครูมิได้เปลี่ยนแปลงมาก แต่เน้นความสำคัญของครูในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์

๑.๔ ระยะการปกครองแบบประชาธิปไตย บทบาทของครูเปลี่ยนไปจากผู้บอกริชาเป็นผู้แนะนำทางการแสวงหาความรู้ ให้เด็กเรียนได้ใช้ความคิดอิสระ เสริมเหตุผล

๒. ในด้านกฎหมาย ฐานะทางกฎหมายของครูประถมศึกษาเปลี่ยนมาหลายครั้ง ดังนี้

ช่วง พ.ศ. ๒๔๑๔ - ๒๔๗๕ มีฐานะเป็นข้าราชการพลเรือน แต่ยังคงได้รับเงินเดือนน้อย มีวุฒิความรู้ต่ำ ไม่เท่าเทียมข้าราชการพลเรือนอื่น ๆ

ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๖ - ๒๔๘๐ ภาพพจน์ครูประชาบาลกลับเป็นเพียงลูกจ้างของท้องถิ่น เงินที่ได้รับยังคงต่ำ

ช่วง พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๕๐๘ ครูประถมศึกษา มีฐานะเป็นข้าราชการพลเรือนที่ไม่มีความก้าวหน้าทางราชการ เป็นเพียงชั้นจัตวา และตรีเป็นส่วนใหญ่

ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๘ - ๒๕๒๒ ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่มีฐานะเป็นข้าราชการครูส่วนจังหวัด มีฐานะคล้ายกับลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัด แม้จะอาศัยกฎ ก.พ. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน เป็นองค์ประกอบ

ช่วง พ.ศ. ๒๕๒๓ - ปัจจุบัน ได้มีพระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารโรงเรียนประชาบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญ กระทรวงศึกษาธิการ ไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ทำให้ครูประถมศึกษา มีฐานะเป็นข้าราชการพลเรือนอีกครั้งหนึ่ง มีการบริหารงานด้วยคณะกรรมการระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ เป็นที่น่าสนใจว่า ฐานะของครูผู้กุมอำนาจทางการศึกษาส่วนใหญ่เหล่านี้จะเป็นอย่างไรในอนาคต

๓. ในด้านสังคม ครูในยุคปัจจุบันได้ทวีความสำคัญในตนเองมากขึ้น ครูมีส่วนในการสร้างความมั่นคงของชาติโดยการปลูกฝังและอบรมเด็กให้เป็นไปตามที่ประเทศชาติต้องการ ครูชนบทจะมีความรับผิดชอบต่อสังคมค่อนข้างมากในฐานะผู้นำชุมชน ดังนั้นครูจะต้องมีความเข้าใจสังคมทุกด้าน เพื่อจะนำมาถ่ายทอดให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจ

สำหรับแนวความคิด เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของครูประถมศึกษาในแนวอื่น ได้มีผู้รวบรวมไว้หลายท่าน เช่น

สุจริต เพียรชอบ ให้ความเห็นว่าคุณครูในสังคมควรมีบทบาทต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้

๑. บทบาทในการให้การศึกษาแก่นักเรียนและประชาชน ได้แก่ การมีหน้าที่ในการประสิทธิประสาทวิชาการต่าง ๆ ความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพและการเป็นพลเมืองดีให้แก่เด็ก การจัดชั้นเรียนพิเศษให้แก่ผู้ใหญ่ การเขียนบทความทางการศึกษา จัดรายการวิทยุหรือโทรทัศน์เพื่อเผยแพร่ความรู้ความคิดทางวิชาการ ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาคมครูผู้ปกครอง
๒. บทบาทในการอบรมศีลธรรมจรรยา ซึ่งครูจะต้องทำตนให้เป็นต้นแบบที่ดีในด้านความประพฤติและการวางตน
๓. บทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรม เพื่อให้ความรู้แก่เด็กเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงาม ตลอดจนการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม โดยการสอนหรือการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
๔. บทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
๕. บทบาทในการเป็นผู้นำ ครูควรเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ
๖. บทบาทในการศึกษา วิจัย และวิเคราะห์สังคม เพื่อให้รอบรู้ในเรื่องของชุมชน ที่ตนอยู่สำหรับปรับปรุงหลักสูตรการสอน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน
๗. บทบาทในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดี ระหว่างโรงเรียนและชุมชน
๘. บทบาทในการปฏิรูปสังคม โดยการหาทางปรับปรุงแก้ไขสภาพและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น^๑

คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ได้กำหนดบทบาทของครูไว้ว่า ครูควรมีลักษณะและบทบาทที่พึงประสงค์ต่อไปนี้

^๑ สุจริต เพียรชอบ, "บทบาทของครูในสังคม," วารสารครูศาสตร์

➤ ลักษณะและบทบาททั่วไป

๑. รักการอ่าน รักการศึกษาค้นคว้า ปรับปรุงตนเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีความมั่นใจและศรัทธาในอาชีพครู
๒. มีความคิดเป็นตัวของตัวเอง กล้าแสดงออกเพื่อเผยแพร่ความคิดเห็น หรือความรู้ใหม่ ๆ ต่อสาธารณะ หรือเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนโดยบริสุทธิ์ใจ
๓. ประพฤติตนและวางตนอยู่ในกรอบศีลธรรมจรรยาอัน เป็นบรรทัดฐานที่ยอมรับกันทั่วไปในชุมชน
๔. ประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพพอสมควรแก่อัตภาพ มานะบากบั่น มีอัธยาศัยไมตรี ไม่เห็นแก่ความเจริญทางวัตถุ เกินกว่าคุณธรรมและจริยธรรม

✓ บทบาทต่อนักเรียน

๕. เปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้บอก ผู้แสดงนำเสียทุกกรณีในการเรียน มาเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่ม สนับสนุนให้นักเรียนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ เป็นผู้ช่วยและผู้นำให้นักเรียนมีหลักวิธีปฏิบัติที่จะศึกษาค้นคว้าและเลือกทางของตนเองได้โดยไม่มีกำบังคับให้เชื่อตามครู เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดอิสระอย่างมีเหตุผล
๖. ฝึกนักเรียนให้มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ อดทนต่อการถูกวิจารณ์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความอดกลั้น มีวินัยในตนเอง สำนึกในสิทธิของตนเองและผู้อื่น เคารพกฎของสังคมในการอยู่ร่วมกัน การรู้จักใช้สิทธิและพิทักษ์สิทธิ รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม รู้แพ้ รู้ชนะ เคารพเสียงส่วนมาก รับฟังเสียงส่วนน้อย
๗. สนใจ ศึกษาระบบชาติและความแตกต่างในตัวศิษย์แต่ละคน เพื่อนำมาเป็นข้อสังเกตพิจารณาในการปฏิบัติตัวต่อศิษย์ ให้ความรัก ความสนใจ เอาใจใส่อย่างเท่าเทียมกัน เพื่อ

ให้ได้รับความสันทนสนม และความไว้วางใจจากศิษย์ เป็นการขจัดช่องว่างระหว่างครูกับศิษย์อย่าง
ได้ผล

๘. พยายามค้นหาความสนใจ ความสามารถและความถนัดของนักเรียนแต่ละคน เพื่อ
หาทางส่งเสริม แนะนำการเลือกวิชาและอาชีพแก่นักเรียนให้เหมาะสม

๙. ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนฝึกฝนในคุณธรรม จริยธรรม โดยไม่หลงใหลในวัตถุ
และเห็นคุณค่าของการรักษา เอกสักษณ์และวัฒนธรรมของชาติ

บทบาทต่อสังคม

๑๐. มีความรู้และความสนใจในการเกษตร พอที่จะเข้าใจและสามารถมีส่วนร่วมใน
กิจกรรมทางการเกษตรในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี โดยคำนึงว่าสังคมไทยส่วนใหญ่เป็นสังคมเกษตร
กรรม

๑๑. ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยแก่ชุมชน โดยประพุดิตนเป็นแบบ
อย่าง และชักนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามโอกาสอันเหมาะสม

๑๒. รักความยุติธรรม และกล้าหาญที่จะต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมของสังคมด้วยปัญญา
และสติ ตามกระบวนการที่ถูกต้องเหมาะสม ตามครรลองของขนบธรรมเนียบประเพณี วัฒนธรรมและ
ตามสิทธิแห่งกฎหมาย

๑๓. หาโอกาสเข้ามีส่วนร่วมโดยเต็มใจในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่น อุทิศ
ตนเป็นที่ปรึกษา หรือช่วยแก้ปัญหาของท้องถิ่นโดย เฉพาะชนบท เพื่อสร้างสัมพันธภาพและความเข้าใจ
อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในท้องถิ่น^๑

^๑ สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, การปฏิรูปการศึกษา, รายงานของ
คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๑๔),
หน้า ๑๔๒-๑๔๔.

กองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ทำการศึกษาค้นคว้าในเรื่องพฤติกรรม และเวลาในการปฏิบัติงานของครู เพื่อให้ทราบจุดเด่นและจุดด้อยในการปฏิบัติหน้าที่ของครู แล้วจะได้ทำการปรับปรุงสมรรถภาพให้แก่ครูและผู้จะเป็นครู ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่าครูใช้เวลาปฏิบัติงานในหนึ่งวัน ดังนี้

๑. การปฏิบัติสิ่งอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาโดยตรง เช่น สนทนากับเพื่อนครู รับประทานอาหาร เข้าห้องน้ำ ไปดูข้างนอกโรงเรียน นั่งพัก อ่านหนังสือพิมพ์ เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ ๔๐ ของเวลาในหนึ่งวัน

๒. งานสอน เช่น การพูดอธิบาย การตอบคำถาม การฟังนักเรียน การดูนักเรียนทำกิจกรรม การเตรียมตัวสอน เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ ๒๘ ของเวลาในหนึ่งวัน

๓. งานวัดผลและตรวจผลงาน เช่น ตรวจสอบงานนักเรียน การตรวจแก้ข้อผิดนักเรียนทำงาน การเฉลยข้อสอบ เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ ๑๐ ของเวลาในหนึ่งวัน

๔. งานอื่นที่เกี่ยวกับการให้การศึกษา เช่น การค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับการสอน การทำอุปกรณ์การสอน การแต่งข้อสอบ การประชุมครู เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ ๗ ของเวลาในหนึ่งวัน

๕. งานปกครอง เช่น การควบคุมความประพฤติของนักเรียน การทำโทษ การหักคะแนน เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ ๔ ของเวลาในหนึ่งวัน

๖. งานธุรการ เช่น การทำเอกสารประจำชั้น การทำหน้าที่ครูเวร การทำบัญชีงบประมาณ การทำงานสารบรรณ เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ ๔ ของเวลาในหนึ่งวัน

๗. งานกิจกรรมพิเศษของนักเรียน เช่น แข่งกีฬา พานักเรียนไปร่วมกิจกรรมอื่น การประชุมอบรม กิจกรรมลูกเสือยุวกาชาด เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ ๓ ของเวลาในหนึ่งวัน

๘. งานติดต่อหน่วยงานอื่นและชุมชน เช่น อบรมลูกเสือชาวบ้าน ประชุมกลุ่มโรงเรียน สัตตอรรถาการ เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ ๒ ของเวลาในหนึ่งวัน

๔. งานอบรม เช่น การเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดี การชมเชยผู้ประพฤติดี การฝึกคิดในด้านมารยาท เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ ๑ ของเวลาในหนึ่งวัน^๑

เมื่อได้ทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของครูประถมศึกษาว่าเป็นงานที่ยากยิ่ง เพราะครูต้องทำงานกับสิ่งที่มีความสลับซับซ้อนและยุ่งยาก คือ "คน" งานของครูประสบผลสำเร็จได้จะต้องใช้ศิลปะที่ยากจะวิเคราะห์ให้หมดสิ้น และครูจะเป็นผู้ที่มีแต่ความรู้อย่างเดียวย่อมไม่เป็นการเพียงพอ แต่จะต้องมีความสามารถด้านอื่นด้วยจึงจะสามารถมีบทบาทถูกต้อง ซึ่งต้องผ่านการฝึกฝนให้มีคุณลักษณะที่สามารถทำงานอันยากยิ่งนี้

เมื่อครูมีความสำคัญเช่นนี้ ควรจะต้องศึกษาว่าครูที่ได้ทำหน้าที่จุลวงถึงลักษณะที่ต้องประสงค์นั้นเป็นอย่างไร มีคุณสมบัติเช่นไร นั่นคือ "ลักษณะของครูที่ดี" เพื่อจะนำไปเป็นมาตรฐานวัดพฤติกรรมของครูโดยทั่วไปต่อไป

ลักษณะของครูที่ดี

มีผู้ศึกษาและกำหนดลักษณะของครูที่ดีไว้มาก ซึ่งอาจจำแนกตามทัศนะต่าง ๆ ได้

๒ ประการ คือ

๑. ลักษณะของครูที่ดีในทัศนะของพุทธศาสนาและชาวไทย
๒. ลักษณะของครูที่ดีในทัศนะของชาวต่างประเทศ

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, กองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา, พฤติกรรมและเวลาในการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษา, รายงานการวิจัยอันดับที่ ๑๓ (กรุงเทพมหานคร : ศีระพินา, ๒๕๒๒), หน้า ๑๐๕ - ๑๐๗.

ทัศนะทั้งสองประการมีรายละเอียด ดังนี้

๑. ลักษณะของครูที่ดีในทัศนะของพุทธศาสนาและชาวไทย

การศึกษาลักษณะของครูที่ดี จากทัศนะของพุทธศาสนาและชาวไทยนั้น อาจแยก
ได้ ๓ ลักษณะ คือ

๑) ลักษณะของครูดีจากทัศนะของบุคคล ในการศึกษาจะศึกษาจากบรมครู
คือพระพุทธเจ้า ท่านได้กำหนดลักษณะของครูดีไว้ ๗ ประการ คือ

๑. ปิโย คือการทำตัวให้เป็นที่รักแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไป
๒. ครุ คือการเป็นบุคคลที่หนักแน่น มีจิตใจที่มั่นคง กอบด้วยความรู้
น่าเคารพ
๓. ภาวณียो คือการเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีคุณความประพฤติอัน
ดีงาม
๔. รัตตา คือเป็นผู้มีความมานะในการศึกษาเตือนสั่งสอนโดยไม่เกรงกลัว
ว่าจะเกลียดหรือโกรธ มีความเฉลียวฉลาดในการใช้คำพูด
๕. วจณิกขโม คือความเป็นผู้มีคำตอบที่ถ้อยคำ โดยมีเจตนาดี
เป็นที่ตั้ง
๖. คัมภีร กถกัตตา คือการรู้จักสอนจากง่ายไปหายาก หรือมีความ
ลึกซึ้งขึ้นโดยเป็นลำดับ
๗. โนจภู ฐาเน นิโยชเย คือการรู้จักแนะนำในทางที่ถูกที่ควร ไม่แนะนำ
น่านอกนอกรู้นอกทาง^๑

^๑ เฉลียว ปุริภักดี และคณะ, ลักษณะของครูที่ดี, รายงานการวิจัย
(กรุงเทพมหานคร : ตำราวิจัย, ๒๕๒๐), หน้า ๗. อ้างจาก พระไตรปิฎก.

ธนู แสงศักดิ์ มีความเห็นว่าลักษณะของครูที่ดีนั้นมี ๔ ประการคือ

๑. มีความสัมพันธ์กับนักเรียนดี ครูจะต้องสนใจ เอาใจใส่ปัญหาของนักเรียน คอยตอบปัญหาให้กระจ่าง แน่แนว ไม่แสดงอารมณ์รุนแรง ไม่เยาะเย้ย รู้จักระงับอารมณ์ มีน้ำใจนักกีฬา อดทน วางตัวเหมาะสมกับเด็กไม่สนิทสนมเกินไป ไม่ทำให้ขายหน้า รู้จักชมเชย เปิดโอกาสให้นักเรียนประเมินผลการสอน และตัดสินใจถึงความดีงามของนักเรียนด้วย เหตุผล

๒. มีความรักในอาชีพครู มีส่วนช่วยแนะนำเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนเสมอ รับฟังคำแนะนำ ปรับปรุงตนเองเสมอ สนับสนุนต่อความรู้และกิจกรรมของครู เห็นว่าอาชีพครูที่สอนไม่มอญมี ร่วมมือสนับสนุนสมาคมการศึกษาหรือวิชาชีพที่สนใจ ทำคนให้เป็นประโยชน์ต่อทางราชการ มีความสามารถในอาชีพ และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการสอน

๓. มีจรรยาครู ไม่แพร่ข่าวลือ ซื่อสัตย์ต่ออาชีพ ไม่ขโมยผลงานของผู้อื่น มีมารยาทในการติดต่อราชการตามลำดับสายงาน ไม่อ้างถึงศาสนาทำให้ศาสนาอื่นเสียหาย ปรับปรุงตัวเองเสมอ ไม่กล่าวร้ายนักเรียนตนเอง รักษาความลับของนักเรียน ไม่โฆษณาชวนเชื่อ ไม่นำผู้อื่นมาฉ้อโกงให้นักเรียนฟัง ไม่เรียกร้องเงินเดือนเพื่อตนเอง ไม่ควรทำงานน้อยพอสรรค่า ค่าจ้าง ไม่สมัครงานตำแหน่งอื่นที่มีครูประจำอยู่แล้ว ไม่ใช้อิทธิพลส่วนตัวในทางราชการและ ปฏิบัติตามสัญญาที่ทำไว้กับราชการอย่างเคร่งครัด

๔. มีคุณสมบัติส่วนตัวดี มีความซื่อตรง สติปัญญาดี เชื่อมั่นในตัวเอง มีความคิดริเริ่ม กระตือรือร้น คิดปรับปรุงโรงเรียน เป็นกันเองกับนักเรียน รู้จักผ่อนหนักเป็นเบา มีน้ำใสใจจริง สุภาพอ่อนโยน สุขภาพดี รู้จักร่วมมือ ไม่ทำกิริยาอันน่ารำคาญ พูดชัดแต่ไม่ตะโกน ตรงต่อเวลา ให้คะแนนเที่ยงตรง เข้าใจกฎระเบียบและปฏิบัติโดยเคร่งครัด รู้จักรักษากลิ่นปากและกลิ่นตัว

๕. มีรูปร่างท่าทางดี มีใบหน้าสะอาด ตัดผมเรียบร้อยสุภาพ โทนหนวดเครา เรียบร้อย เสื้อผ้าสะอาดเรียบร้อย รองเท้าขัดมันสะอาด สวมเสื้อผ้าเหมาะกับกาลเทศะ รักษาท่าทางให้สง่างาม ไม่สูบบุหรี่หรือเคี้ยวหมากฝรั่งหรืออาหารระหว่างสอน รักษานิ้วมือ

เล็งให้สะอาดอยู่เสมอ รักษาฟัน ซ่อมฟันให้สะอาดเรียบร้อย แต่งกายสุภาพ รูปทรงสีสรรค์เหมาะสมกับการเป็นครู^๑

การที่จะเป็นครูที่ดีนั้น มีหลายอย่าง บางคนศิวิลา บางคนดีส่วนตัว ครูจะดีครบนั้นหายาก แต่ค่อยปรับปรุงให้มีคุณลักษณะของครูที่ดี ซึ่งอย่างน้อยที่สุดครูจะต้องปรับปรุงให้มีลักษณะประจำตัว ๑๖ ประการ ดังนี้

๑. ไม่เห็นแก่ตัว
๒. ไม่ลำเอียง
๓. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
๔. มีความอดทน ใจคอเยือกเย็น
๕. มีความเป็นผู้ใหญ่ตามวัย หรือวุฒิภาวะ
๖. รู้จักควบคุมสติตนเอง ไม่เวิ้งว้าง
๗. มีพลังงานดี
๘. เข้มแข็ง อดทนต่อการทำความดีกับนักเรียน
๙. มีเกียรติภูมิ สง่างามเหย
๑๐. มีความคิดแก้ไขปรับปรุงจากของที่มีอยู่เดิม
๑๑. มีกำลังใจดี
๑๒. มีพระเดชและพระคุณกับนักเรียน นักเรียนเกรงกลัวและรัก
๑๓. คิดการไกล ทะลุปรุโปร่งหน้า
๑๔. มีความจริงใจ

^๑ ธนู แสงวงศ์, "ครูดี", วารสารวิทยากร ๒ (กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕) :

๑๕. มีความกระตือรือร้น

๑๖. มีอารมณ์ขัน^๑

เทพ การะเกด กล่าวว่

คุณลักษณะที่เป็นหลักปฏิบัติสำหรับคนที่จะเป็นคนดีท่านเรียกว่า "สมบัติผู้ดี" ส่วนคุณลักษณะสำหรับครูดี ท่านเรียกว่า "สมบัติครู" ท่านไม่ได้เรียกว่า "สมบัติครูดี" เพราะสมบัติหมายถึงของที่อยู่แล้ว ครูต้องมีคุณสมบัติ คือต้องมีดี ถ้าไม่มีดีก็ไม่ควรถือว่าเป็นครู ควรเป็นเพียงผู้สอน หรือผู้รับจ้างสอนเท่านั้น ลองคิดต่อไป เราไม่ควรมี "ครูดี" กับ "ครูไม่ดี" เป็นอันเทียบ เพราะครูต้องดีอย่างเดียว^๒

ครูที่ดีจะเป็นตัวอย่างที่ดีนั้น ควรจะมีทั้งคุณลักษณะเฉพาะตัวที่ดีและการปฏิบัติงานดีควบด้วย ดังลักษณะต่อไปนี้

๑. มีบุคลิกภาพดี
๒. มีศรัทธาในการสั่งสอนอบรม
๓. กระตือรือร้นในการทำงาน
๔. เชื่อมั่นในคุณค่าของงาน
๕. ดำรงตำแหน่งหน้าที่อื่นเหมาะสม
๖. ปรับปรุงตนเองทุกด้าน

^๑ ชชู แสงรักดี, "ครูดี", หน้า ๔๔ - ๑๐๐.

^๒ เทพ การะเกด, "สมบัติครู", วารสารประชาศึกษา ๑

๓. รอบรู้วิถีทางของงาน
๔. หากความชำนาญให้ได้มากอย่างไม่ว่าในการปฏิบัติงานประจำวันหรือในสนามเล่น
๕. พยายามเป็นผู้นำทางใดทางหนึ่งเท่าที่มนุษย์สามารถพยายามให้สำเร็จได้
๑๐. มีธรรมจริยาสูง
๑๑. พร้อมเสมอที่จะรับคำแนะนำและสนใจศึกษาหาความรู้ เกี่ยวกับงานในหน้าที่ไว้เสมอ
๑๒. ระลึกเสมอว่า การศึกษาเป็นวิทยาศาสตร์ และต้องสามารถวัดผลงานในหน้าที่ของตนได้
๑๓. พร้อมที่จะรับแนวความคิดใหม่ ๆ มาใช้ไม่ว่าจะเป็นงานสาขาใด
๑๔. พยายามศึกษาเด็กให้เข้าใจ และสามารถที่จะแก้ไขในเรื่องสุขภาพอนามัยเด็กเป็นรายตัว หรือทั้งชั้น
๑๕. พยายามใช้จิตวิทยาแทรกเข้าไปในการสอน ตามโอกาสอันควรทำ
๑๖. ใช้เวลาว่างทำงานอดิเรกอย่างหนึ่ง ซึ่งงานนั้นอาจยึดเป็นอาชีพได้เมื่อพ้นจากหน้าที่ประจำ^๑

สุรินทร์ สรรสิริ ให้ความเห็นเกี่ยวกับครูที่จะต้องมีความรู้ดีหลายประการ คือ

๑. คุณลักษณะ ซึ่งแบ่งได้ ๒ ลักษณะคือ คุณลักษณะภายนอก ได้แก่ รูปร่างหน้าตา การแต่งกาย ซึ่งทำให้เกิดบุคลิกภาพดี ช่วยปกครองฝึกเรียนได้ดี คุณลักษณะภายในได้แก่ ความเชื่อมั่นในตนเอง วาจาสี การรู้จักปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม
๒. การจัดชั้นหรือการจัดห้องเรียน ครูจะต้องมีศิลปะที่จะจัดห้องเรียนให้ถูกต้องกับหลักวิชาการศึกษา เช่นการจัดโต๊ะม้านั่ง การติดอุปกรณ์การสอน จัดห้องให้ถูกสุขลักษณะ

^๑ เทพ การะเกตุ, "สมปิติครู", หน้า ๔๔.

รู้จักใช้อุปกรณ์การสอนให้เกิดประโยชน์

๓. ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ครูต้องรู้จักนำจิตวิทยาใช้ให้เกิดประโยชน์ ครูที่เด็กยอมรับรักเคารพ เกรงกลัวและมองเห็นครูเป็นที่พึ่งและเป็นคนที่ให้ความอบอุ่นทางใจได้

๔. การสอน ครูจะต้องมีความรู้ดีและมีวิธีสอนที่ดีด้วย ครูดีต้องมีการเตรียมการสอน ทำโครงการสอนไว้ล่วงหน้า เป็นระยะทั้งระยะสั้นและระยะยาว การสอนต้องสอนตามหลักสูตรและประมวลการสอน ต้องมีความรู้ดีในเรื่องที่สอน

๕. เจตนาที่ดีมีต่ออาชีพครู ครูดีจะต้องมีจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบ ประเพณีของครู ซึ่งครูสภาอันเป็นสถาบันของครูวางระเบียบไว้ ครูที่ดีต้องหมั่นหาความรู้ใส่ตัวอยู่เสมอ ทำตนให้เป็นพหุสูต

๖. ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง ครูที่ดีต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของเด็กเมื่ออยู่ที่บ้าน และช่วยกันทำงานเพื่อการศึกษาของเด็กและความเจริญรุ่งเรืองของโรงเรียน และคิดเสมอว่าโรงเรียนคือยอมทำให้ชุมชนชนดี และชุมชนชนดียอมทำให้โรงเรียนดี^๑

สรุปแล้วครูดีนั้น ควรจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. ตรงต่อเวลา ไม่มาสายหรือกลับก่อนเวลา ถึงเวลาสอนก็เข้าห้องสอนโดยสับพลัน ไม่โอ้อ้อ

๒. มาทำงานเป็นเนืองนิตย์ และจะขาดงานเมื่อมีความจำเป็นจริง ๆ

๓. เตรียมการสอนสม่ำเสมอ ถึงแม้ว่าจะสอนมานานจนมีความชำนาญแล้วก็ตาม จะละเลยการเตรียมการสอนหาได้ไม่

^๑ สุรินทร์ สรสิริ, "ครูดีนั้นเป็นอย่างไร", วารสารวิทยาชจารย์ ๗๐

๔. เป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียน เช่น การแต่งกาย การพูดจา และ กิริยามารยาทเรียบร้อยเป็นแบบอย่างได้ เป็นต้น
๕. เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานอย่างใดแล้ว ก็ทำงานนั้นให้สำเร็จ ล่วงและเรียบร้อยไปด้วยดีในเวลาอันรวดเร็ว
๖. รู้จักรับผิดชอบภาระงานในหน้าที่และรู้งานของตนมีขอบเขตเพียงใด ไม่ไปก้าวล่วงงานของคนอื่น
๗. หมั่นศึกษาหาความรู้และทำตนเป็นพหูสูตร เพื่อให้มีความรู้ทันกับ ความเจริญก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงของโลก
๘. ไม่ถือเอาถือเรา และมีความสามัคคีกลมเกลียวกันเป็นอันดีใน ระหว่างคณะครูด้วยกัน
๙. ต้องมีจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบประเพณีของครูที่คุรุสภา ได้วางไว้
๑๐. ประจบหัวหน้าสถานศึกษาด้วยการทำงานตามหน้าที่ที่กำหนดให้
๑๑. ช่วยงานพิเศษของสถานศึกษาบ้างเมื่อได้รับคำขอร้องให้ช่วยงาน นั้น ๆ^๑

ภิญโญ สารธ กล่าวว่่า

การเป็นครูที่ดีนั้น ครูต้องมีความเข้าใจและรู้จักทั้งตัวเองและผู้อื่น ครูต้องรู้จัก ประมาณกำลังความสามารถของตนเอง ซึ่งทุกคนล้วนมีความจำกัดด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีใครในโลกที่จะรู้หัว รู้แจ้ง และทำได้ไปทุกสิ่งทุกอย่าง ดังนั้น ครูที่ดีจะต้องรู้จักใช้แหล่งความรู้และผู้ที่มีความสามารถเฉพาะให้เกิดประโยชน์ต่อการ สอนของคน^๒

^๑ สุรินทร์ สรลิริ, "ครูดีนั้นเป็นอย่างไร", หน้า ๘.

^๒ ภิญโญ สารธ, หลักการศึกษ (กรุงเทพมหานคร : ป.สัมพันธ์- พานิชย์, ๒๕๒๑), หน้า ๒๖๘.

๒) ลักษณะของครูที่ดีจากการวิจัยของไทย

ในการศึกษาจะศึกษาจากผลการวิจัยของภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และของกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ

ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับขอบเขตและเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษาที่ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ ได้ทำการศึกษานั้น เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของครู สมรรถภาพและทักษะ ตลอดจนบุคลิกภาพ และคตินิยมในอาชีพครู ซึ่งถือว่าเป็นคุณลักษณะขั้นต้นที่ดีของครู พบว่าครูประถมศึกษานั้นมีขอบเขตหน้าที่พื้นฐาน ๔ หมวด ได้แก่ ความรู้ของครู ซึ่งมีทั้งวิชาสามัญและความรู้วิชาชีพ ทักษะการสอนของครู เจตคติของครูและหน้าที่และงานของครู ซึ่งครูส่วนใหญ่มีความมั่นใจ มากในหมวดเจตคติของครู เช่น รักและศรัทธาในอาชีพครู ชอบสอน เห็นอกเห็นใจนักเรียนและผู้อื่น ไม่หาความรู้เสมอ เป็นต้น และหมวดหน้าที่และงานของครู เช่น ทำงานประจำขึ้น การสอน กิจกรรมนักเรียน ความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นต้น ส่วนที่ครูมีความมั่นใจน้อย คือหมวดความรู้ของครู เช่น พื้นฐานทางภาษาไทย คณิตศาสตร์ ความรู้รอบตัว หลักสูตร การวัดผล เป็นต้น และหมวดทักษะการสอนของครู เช่น การใช้ภาษาที่ถูกต้อง การใช้อุปกรณ์การสอน เทคนิคการสอน เป็นต้น^๑

สำหรับผลการวิจัยเกี่ยวกับ ลักษณะของครูที่ดีที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู ได้ทำการศึกษานั้นก็เพื่อหาคำตอบว่า ครูที่ดีน่าจะมีลักษณะอย่างไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อจะเป็นประโยชน์

^๑ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์, ขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของการสอนระดับประถมศึกษา ๒๕๑๗ - ๒๕๒๑, สรุปผลการวิจัย (กรุงเทพมหานคร : ศิริณสาร, ๒๕๒๓), หน้า ๑๕-๒๓.

แก่การพัฒนา การฝึกอบรมครูในสถานศึกษาฝึกหัดครู ในอันที่จะผลิตครูให้มีลักษณะอันพึงประสงค์ แก่การประกอบอาชีพครู และสอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สรุปผลการวิจัยพบว่า ความสำคัญของครูอยู่ที่บทบาทการสอนและความประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ส่วนลักษณะของครูที่ดีนั้นจะต้องมีความรู้ดี สอนดี สุขภาพดี ความประพฤติดี มีน้ำใจประชาธิปไตย และถ้าเรียงลำดับความสำคัญ และความจำเป็นจากมากไปหาน้อยของลักษณะของครูที่ดีจะได้ดังนี้ ด้านคุณธรรมและความประพฤติ ด้านการอบรมและแนะแนวปกครอง ด้านการสอน ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านบุคลิกลักษณะ ด้านสุขภาพกายและจิต และด้านวิชาการ^๑

๓) ลักษณะของครูที่ดีตามกฎหมาย "กฎหมายคือ บรรดาข้อบังคับของรัฐหรือประเทศที่ใช้บังคับความประพฤติทั้งหลายของบุคคลอัน เกี่ยวด้วย เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกัน ถ้าใครฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามจะต้องมีความผิดและถูกลงโทษ"^๒ ครูนั้นมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะนอกเหนือไปจากกฎหมายอื่น ๆ เช่น แผนการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติครู เป็นต้น

ลักษณะของครูที่ดีตามกฎหมาย แยกได้ดังนี้

ก) บทบาทของครู จากแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐ ข้อ ๓๔ ได้กำหนดว่า "การฝึกหัดครู เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างครูให้สามารถปฏิบัติตนและทำหน้าที่เป็นผู้ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาโดยรอบด้านขึ้นในตัวผู้เรียน เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม

^๑ เจลีย์ว บุรีภักดี และคณะ, "ลักษณะของครูที่ดี", รายงานผลการวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ๐๘๗ (กรุงเทพมหานคร : ตำรวจ, ๒๕๒๐) : ๓๖๖ - ๓๖๘.

^๒ วาสิ นาสกุล และเดชา ศิริเจริญ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (กรุงเทพมหานคร : รามคำแหง, ๒๕๒๓), หน้า ๗.

ในระดับวิญญูชนจะพึงปฏิบัติได้ และมีลักษณะที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย และระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ทำในแง่บุคลิกภาพทั่วไป ความสัมพันธ์ต่อศิษย์และบทบาทต่อสังคม"^๑

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นว่าประเทศไทยได้เห็นความสำคัญของครูมาก จึงต้องกำหนดลักษณะพิเศษเพื่อผลิตครูที่ออกมา เพื่อเป็นผู้พัฒนาทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ คือ "คน" ดังนั้นครูต้องมีความสำคัญในความสัมพันธ์นี้ เพื่อการประพาศิตคนให้เป็นครูที่ดี ควรแก่การเคารพนับถือ

ข) ลักษณะของครูในสังคมไทย จากพระราชบัญญัติครู ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๒๔ กำหนดเกี่ยวกับลักษณะของครูในสังคมไทยว่า "ครูต้องมีจรรยาและมารยาทอันดีงาม และอยู่ในวินัย ตามระเบียบประเพณีของครูตามที่คุรุสภาจะได้วางไว้ และตามระเบียบของสถานศึกษาที่ตนมีหน้าที่ทำการสอน"^๒

คุรุสภาได้ออกระเบียบตามกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าครูสมควรจะมีลักษณะใดในสังคมไทยปัจจุบัน ถ้าครูได้ประพาศิตตามแล้ว ปัญหาเรื่องครูดีจะมีลักษณะอย่างไร คงจะตัดสินใจกันได้

ระเบียบคุรุสภา ว่าด้วยวินัยตามระเบียบประเพณีของครู พ.ศ. ๒๕๐๖ มีดังนี้

^๑ แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐, ข้อ ๓๔, อ้างถึงใน วิทยุโยธา สาร, หลักการศึกษ (กรุงเทพมหานคร : ป.สัมพันธ์พาณิชย์, ๒๕๒๑), หน้า ๓๔๒.

^๒ พระราชบัญญัติครู ฉบับที่ ๔ พุทธศักราช ๒๕๒๑, มาตรา ๒๔, อ้างใน วิทยุโยธา สาร, หลักการศึกษ, หน้า ๒๖๕.

๑. ครูต้องสนับสนุนและปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลด้วยความบริสุทธิ์ใจ
๒. ครูต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เกิดผลดี ด้วยความเอาใจใส่ รับผิดชอบ ระวังรักษาผลประโยชน์ของสถานศึกษา

๓. ครูต้องสุภาพเรียบร้อย เชื้อพียงและไม่แสดงความกระด้างกระเดื่องต่อผู้บังคับบัญชา ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งในหน้าที่การงานโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบแบบแผนของสถานศึกษา

ในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ห้ามมิให้กระทำการข่มผู้บังคับบัญชาเหนือตน เว้นแต่ผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปเป็นผู้สั่งให้กระทำหรือได้รับอนุญาต เป็นพิเศษชั่วคราวชั่วคราว

๔. ครูต้องอุทิศเวลาของตนให้แก่สถานศึกษา จะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่การงานไม่ได้

๕. ครูต้องประพฤติตนอยู่ในความสุจริตและปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความซื่อสัตย์เที่ยงธรรม

๖. ครูต้องรักษาชื่อเสียง มิให้ขึ้นชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว ห้ามมิให้ประพฤติการใด ๆ อันอาจทำให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์และชื่อเสียงของครู เช่น ประพฤติตนเป็นคนเสเพล เสพเครื่องคองของเมาจนไม่สามารถครองสติได้ มีหนี้สินรุงรัง หมกมุ่นในการพนัน ประพฤติผิดในทางประเวณีต่อบุคคลหรือคู่สมรสของผู้อื่น กระทำหรือยอมให้ผู้อื่นกระทำการอื่นใด อันอาจทำให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ของตน

๗. ครูต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ และไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามบุคคลใด ๆ

๘. ครูต้องถือและปฏิบัติตามแบบธรรมเนียมของสถานศึกษา

๙. ครูต้องรักษาความสัมพันธ์ระหว่างครู และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหน้าที่การงาน

๑๐. ครูต้องรักษาความลับของศิษย์ ผู้ร่วมงาน และสถานศึกษา^๑

สำหรับระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพตามระเบียบประเพณีของครู

พ.ศ. ๒๕๐๖ มีดังนี้

๑. ครูควรปฏิบัติหน้าที่ในอาชีพของครูและให้เกียรติแก่ครูด้วยกัน
๒. ครูควรบำเพ็ญตนให้สมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นครู
๓. ครูควรใฝ่ใจศึกษาหาความรู้ความชำนาญอยู่เสมอ
๔. ครูควรตั้งใจฝึกสอนศิษย์ให้ เป็นพลเมืองดีของชาติ
๕. ครูควรร่วมมือกับผู้ปกครองในการอบรมสั่งสอนเด็กอย่างใกล้ชิด
๖. ครูควรรู้จักเสียสละและรับผิดชอบในหน้าที่การงานทั้งปวง
๗. ครูควรรักษาชื่อเสียงของคณะครู
๘. ครูควรรู้จักมีอัธยาศัยและพยายามสร้างฐานะของตนเอง
๙. ครูควรยึดมั่นในศาสนาที่ตนนับถือ และไม่หมิ่นเหยียดศาสนาอื่น
๑๐. ครูควรบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม^๒

จากการศึกษาลักษณะของครูที่ดีจากทัศนะของบุคคล งานวิจัยและกฎหมายไทย จะเห็นว่า มีการเน้นความประพฤติส่วนบุคคลมาก ทำให้น่าสนใจที่จะศึกษาว่า ชาวต่างประเทศจะเน้นลักษณะของครูที่ดีในด้านใดมาก

^๑ ระเบียบคุรุสภา ว่าด้วยวินัย ตามระเบียบประเพณีของครู พ.ศ. ๒๕๐๖, อ้างถึงใน วิทยุใหญ่ สาร, หลักการศึกษ, หน้า ๒๖๖ - ๒๖๗.

^๒ ระเบียบคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพตามระเบียบประเพณีของครู พ.ศ. ๒๕๐๖, อ้างถึงใน วิทยุใหญ่ สาร, หลักการศึกษ, หน้า ๒๖๗.

๒. ลักษณะของครูที่ดีในทัศนะของชาวต่างประเทศ

การศึกษาลักษณะของครูที่ดี จากทัศนะของชาวต่างประเทศนั้น จะสามารถแยกออกได้ ๒ ลักษณะ คือ

๑) ลักษณะของครูที่ดีโดยทั่วไป ซึ่งเป็นทัศนะต่าง ๆ ที่นำศึกษา เช่น

กิลเบอท ไฮเอท (Gilbert Highet) มีความเห็นว่า ครูดีจะต้องประกอบด้วยลักษณะ ๑๐ ประการ คือ

๑. วิชาที่สอนเป็นอย่างดี หมายความว่าต้องเข้าใจวิชาที่สอนอย่างลึกซึ้ง ต้องศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในวิชาที่ตนสอนอย่างแท้จริง

๒. ชอบวิชาที่สอน เมื่อมีความรู้ในวิชาที่สอนแล้วต้องชอบวิชาที่สอนด้วย ซึ่งจะทำให้เกิดความรักและความตั้งใจที่จะให้ความรู้แก่นักเรียนของตน ถ้าผู้สอนไม่ชอบวิชาที่ตนสอนแล้ว จะบอกให้ผู้เรียนรักหรือสนใจในวิชานั้นได้อย่างไร

๓. ชอบเด็ก ครูทั้งหลายควรจะเลิกอาชีพครู ถ้าไม่รักหรือชอบเด็กเรียน ครูต้องเข้าใจถึงจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก เด็กเป็นผู้บริสุทธิ์ มีแต่ความจริงใจ ครูต้องรู้จักปรับตัวเข้ากับเด็กในวัยต่าง ๆ ได้ ไม่ใช่เอาแต่ลงโทษ ต้องรู้จักใช้เหตุผลในการพิจารณาพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เด็กแสดงออก และต้องให้ความเสมอภาคแก่นักเรียนทุกคน

๔. รู้จักเด็ก หมายความว่าต้องรู้จักเด็กเป็นรายบุคคล รู้จักการสอนแบบเอกัตภาพ โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก วัยของเด็กแต่ละวัยแตกต่างกันมากซึ่งจะทำให้ครูสามารถเลือกกิจกรรมได้ดีและเหมาะสมกับเด็ก ในการรู้จักเด็กนี้ ต้องอาศัยประสบการณ์ของครูที่ได้คลุกคลีอยู่กับเด็ก โดยเริ่มจากใบหน้า ชื่อ ที่อยู่ สภาพครอบครัว ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางบ้าน จะทำให้ครูสามารถแก้ปัญหา ให้คำปรึกษาและแนะแนวแก่เด็กได้

๕. สนใจเหตุการณ์ปัจจุบัน ครูที่ดีนั้นไม่ใช่ผู้ที่สนใจเฉพาะงานประจำวันของตนวันต่อวัน ครูจะต้องเป็นผู้เห็นมาก คิดมาก และรู้มากกว่าคนทั่วไปในสังคม หมายถึง ครูต้องสนใจในความเป็นไปของโลกปัจจุบัน รู้วิธีคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและรวดเร็ว รู้จักวิธีแสวงหาความสุขจากสิ่งแวดล้อมของตน ครูต้องเป็นเสมือนสะพาน เชื่อมระหว่างโรงเรียนกับโลกภายนอก รวมทั้งการปรับปรุงชุมชนของตนให้ดีขึ้น

๖. รู้จักประยุกต์ความรู้ ครูที่ดีต้องรู้จักวิธีที่จะนำวิชาต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน คือการสอนให้นักเรียนรู้จักการปฏิบัติหรือทำงานด้วยตนเองจริง ๆ ไม่ใช่เอาแต่พูด ทั้งนี้ต้องให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็กด้วย

๗. มีอารมณ์ขัน สิ่งที่ต้องมีอยู่ในตัวของครูที่ดีคือ การมีอารมณ์ขัน เพราะเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดความเพลิดเพลินไปกับการเรียน ถึงแม้วิชานั้นจะยากเพียงใด การใช้อารมณ์ขันอย่าให้พร่ำเพรื่อ ต้องรู้จักกาลเทศะและความเหมาะสม

๘. มีความจำดี ครูที่ดีจะต้องมีความสามารถในการจำเหมือนกับนักดนตรีที่ต้องจำโน้ตเพลงให้แม่นยำไม่ผิดพลาด เพราะนักเรียนจะจำข้อมูลที่ผิดพลาดติดตัวไป ครูต้องระมัดระวังในเรื่องความถูกต้องของวิชาที่ตนสอน คือต้องจำให้แม่นยำเอง

๙. มีความตั้งใจสูง ครูที่ดีต้องเป็นผู้ที่มีความตั้งใจในการทำงาน มีความพยายามที่จะสอนนักเรียนให้เกิดความรู้ให้มากที่สุด ถึงแม้บางครั้งจะรู้สึกท้อแท้ในพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน ครูจะต้องมีความตั้งใจสูงที่จะต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่ชัยชนะคือการที่ตักนักเรียนกลับมาสนใจในการสอนของครูอีก

๑๐. มีความเมตตากรุณา เป็นการยากที่จะเป็นครูที่ดีได้ ถ้าปราศจากคุณธรรมข้อนี้ การบังคับนักเรียนไม่ช่วยให้นักเรียนมีการเรียนดีขึ้นเสมอไป ระเบียบวินัยที่เคร่งครัดไม่เหมาะสมกับการเรียนทุกวิชา นักเรียนทุกคนมีความปรารถนาจะเข้าไปขอความช่วยเหลือจากครูเสมอ การให้อภัยและการเห็นใจก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ครูและนักเรียน

เข้าใจกันดี ซึ่งจะนำไปสู่ผลสำเร็จของการเรียนการสอน^๑

กิบสัน และฮันท์ (Gibson and Hunt) มีความเห็นว่า ครูที่มีความสำเร็จในการทำงาน หรือเป็นครูที่ดีได้ ต้องมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ รวม ๑๔ ลักษณะ คือ

ก. ความรู้ (Knowledge)

๑. มีความรู้ในด้านวัฒนธรรมและตนเองมีวัฒนธรรม
๒. รู้เรื่องการสอนเป็นอย่างดี และเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในสายวิชาของตน
๓. มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก และพัฒนาการของการเรียนรู้
๔. มีความรู้ในการปฏิบัติงานครู ได้แก่การมีเทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ

ข. ทักษะ (Skills)

๑. มีทักษะในการใช้ภาษา ทั้งภาษาเขียนและภาษาพูด ทำให้เด็กเข้าใจง่าย
๒. มีทักษะในการเข้ากับคนอื่นและมีมนุษยสัมพันธ์ดี
๓. มีทักษะในการค้นคว้าวิจัย เพื่อหาความรู้เพิ่มเติมและหาทางแก้ปัญหาอย่างถูกต้องหลักวิชาและตรงกับข้อเท็จจริง
๔. มีนิสัยรักงานครู

ค. ความสนใจ (Interest)

๑. สนใจฝึกเรียน
๒. สนใจวิชาที่ต้องสอนทุกวิชา
๓. สนใจที่จะสอน

^๑ Gilbert Hightet, The Art of Teaching, (London : Methuen & Co. Ltd., 1951), p. 11-65.

๔. สนใจโรงเรียนและชุมชนอื่นเป็นที่ตั้งของโรงเรียน
๕. สนใจที่จะร่วมมือกับเพื่อนร่วมอาชีพครู
๖. สนใจที่จะพัฒนาวิชาชีพครูให้เจริญก้าวหน้าต่อไป^๑

ในปี ค.ศ. ๑๙๒๔ ชาร์เตอร์ และ เวเปิลส์ (Charters and Waples) ได้ศึกษาถึงคุณลักษณะที่เหมาะสมในการสอนของครู โดยศึกษาจากผลงานของครูในด้านทักษะความสามารถและความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติตนให้เป็นครูที่ประสบผลสำเร็จในการทำงาน ผลการศึกษาพบว่าครูที่สอนดีจะต้องมีลักษณะ ๒๔ ประการ ดังนี้

๑. ปรับตัวได้ดี
๒. ลักษณะท่าทางดึงดูดใจ (บุคลิกดี)
๓. มีความสนใจกว้างขวาง
๔. มีความแม่นยำ รอบคอบ
๕. มีความเมตตากรุณา
๖. รู้จักให้ความร่วมมือ
๗. มีความสม่ำเสมอ
๘. มีความกระตือรือร้น
๙. พุคคล่อง
๑๐. กล้าหาญ เป็นตัวของตัวเอง
๑๑. ตัดสินใจดี
๑๒. สุขภาพดี

^๑ R. Oliver Gibson and Harold C. Hunt, The School Personnel Administrator, (Boston : Houghton, Mifflin Co., 1965), p. 243.

๑๓. ซื่อสัตย์
๑๔. ขยัน อดทน
๑๕. มีลักษณะเป็นผู้นำที่ดี
๑๖. มีอารมณ์ขัน ร่าเริง
๑๗. สะอาด มีระเบียบ
๑๘. เปิดเผย
๑๙. มีความคิดเป็นของตนเอง
๒๐. หัวก้าวหน้า
๒๑. ไม่ผลัดวันประกันพรุ่ง
๒๒. มีรสนิยมดี มีคุณธรรม
๒๓. ฉลาด และใฝ่หาความรู้
๒๔. บังคับตนเองได้
๒๕. ประหยัด^๑

ในมลรัฐแมริแลนด์ (Maryland) สหรัฐอเมริกา ได้มีการออกระเบียบข้อบังคับของ
สมาคมครูเกี่ยวกับคุณลักษณะความสามารถของครู (The Characteristics of the Competent
Teacher in Har ford County) สำหรับประเมินผลการทำงานของครู มี ๖ ประการ คือ

๑. บุคลิกภาพ เช่น ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ เชื่อมั่นในตนเอง รู้จักกาลเทศะ เข้ากับ
คนได้ทุกลักษณะ เป็นต้น

^๑ W.W. Charters and Douglas Waples, The Commonwealth Teacher-
Training Study, (Chicago : University of Chicago Press, 1929), p.18,
cited by Robert W. Richey, Planning for Teaching, 2d ed. (New York :
McGraw-Hill Book Co., Inc., 1958), p. 53-54.

๒. การปฏิบัติงาน เช่น ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จตรงเวลาเสมอ สอนเด็ก และปกครองชั้นได้ดี รู้จักเด็กเป็นรายบุคคลดี ตรวจงานสม่ำเสมอ รู้จักใช้ประโยชน์จากบุคคลในวงงานของตน เป็นต้น

๓. การสอน เช่น เตรียมงานสอนประจำวันสม่ำเสมอ สอนนักเรียนให้เข้ากับชีวิตประจำวัน สอนให้นักเรียนรู้จักช่วยตนเอง มีเสียงดังฟังชัด ใช้ภาษาถูกต้อง เป็นต้น

๔. ความรับผิดชอบในอาชีพ เช่น มีความสัมพันธ์กับนักเรียนในด้านจริยธรรมเป็นอย่างดี ภูมิใจในอาชีพครู เอาใจใส่ต่อการพัฒนาการของเด็กเสมอ ซื่อสัตย์ต่อเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหาร เคารพต่อเสียงส่วนมาก เป็นต้น

๕. การแสวงหาความรู้ เช่น มีความเป็นเลิศในสาขาวิชาการของตน มีใจใฝ่หาความรู้ต่อเนื่องตลอดเวลา เข้าใจจิตวิทยาการเรียนรู้ ศึกษาจุดประสงค์ของวิชาที่สอนให้เข้าใจได้ดี เป็นต้น

๖. ความสัมพันธ์กับชุมชน เช่น เข้าใจปัญหาของท้องถิ่นดี รู้จักหน้าที่ของพลเมืองที่ดี เข้าใจส่วนบกพร่องของโรงเรียนเกี่ยวกับชุมชน เคารพความเห็นของชุมชน คิดต่อชุมชนสม่ำเสมอและให้ชุมชนมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียน เป็นต้น^๑

เอ็ดเวิร์ด ฮับบลิว สมิธ (Edward W. Smith) และคณะ ได้ให้ความเห็นว่า ครูดีเค้นยอมดีกว่าครูโดยทั่วไป แต่ยังไม่เป็นที่ตกลงกันว่า ครูดีเค้นนั้นจะเด่นในทางใดบ้าง เพราะต้องแล้วแต่งานที่รับผิดชอบ แต่สิ่งที่ยอมรับสำหรับครูดีเค้นนั้น ได้แก่ ความรู้ ความชำนาญ

^๑ A Statement of the Harford County Teachers' Association Bel Air, Maryland, cited by Robert W. Richey, Planning for Teaching, 5th ed. (New York : McGraw-Hill Book Co, Inc., 1973), p. 130 - 132.

ความสามารถ การรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น ประสบการณ์ และทักษะในงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ เป็นต้น ครูดีเด่นของแห่งหนึ่ง อาจจะไม่เด่นเท่ากับแห่งอื่น แต่เจ๋งแล้วต้องดีกว่าครูทั้งหมด ทั้งนี้ต้องวัดด้วยเกณฑ์ที่เที่ยงตรงและมาตรฐาน^๑

การตัดสินครูดีเด่นนั้นต้องอาศัยบุคคลหลายฝ่าย นอกเหนือจากเพื่อนร่วมงานแล้ว ยังประกอบด้วยผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์และคณะครูในเขตนั้น โดยการให้คะแนนเปรียบเทียบกัน และคำนึงว่าครูดีเด่นต้องเด่นในทุกอย่างจาก ๒๔ ลักษณะต่อไปนี้

๑. ครูดีเด่นจะต้องรู้จักเลือกใช้จุดประสงค์ในการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเด็ก โรงเรียนจนถึงระดับชาติ
๒. ครูดีเด่นจะต้องรู้จักการแนะนำให้นักเรียน ช่วยให้เขารู้จักตนเอง และให้เขาได้ใช้ความสามารถของเขาอย่างเต็มที่
๓. ครูดีเด่นจะต้องมีการวางแผนการทำงานอย่างมีระเบียบแบบแผน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของนักเรียนและห้องเรียน
๔. ครูดีเด่นจะต้องรู้จักการบริหารและการจัดหลักสูตรให้สำเร็จตามเป้าหมาย โดยยึดพัฒนาการของนักเรียน ซึ่งเป็นไปเพื่ออนาคตของนักเรียนเอง
๕. ครูดีเด่นต้องรู้จักเลือกวัสดุต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับวิชาที่สอน และรู้จักวิธีใช้วัสดุ นั้น เพื่อให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ
๖. ครูดีเด่นต้องรู้จักใช้อุปกรณ์ช่วยสอน และเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ช่วยในการสอน ซึ่งได้มาจากชุมชนสื่อมวลชน การสาธิต การจัดนิทรรศการ เป็นต้น
๗. ครูดีเด่นต้องรู้จักใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ แบบช่วยในการสอน นอกเหนือจากในห้องเรียน เช่น การทัศนศึกษา ทั้งนี้ต้องให้เหมาะสมกับกาลเทศะ

^๑ Edward W. Smith, et al., The Educator's Encyclopedia, (N.J. : Prentice - Hall, Inc., 1961), p. 399.

๘. ครูดีเด่นต้องระลึกเสมอว่า บรรยากาศในห้องเรียนนั้น มีส่วนช่วยในการสอนมาก ดังนั้นจึงต้องจัดบรรยากาศในห้องเรียน และการควบคุมชั้นให้ดี

๙. ครูดีเด่นต้องประเมินผลการศึกษาของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยวิธีการต่าง ๆ

๑๐. ครูดีเด่นต้องรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น และปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ

๑๑. ครูดีเด่นต้องรู้จักให้คำปรึกษาแก่นักเรียนและผู้ปกครอง ซึ่งถือเป็นความร่วมมือส่วนหนึ่งที่บ้านและโรงเรียน

๑๒. ครูดีเด่นต้องมีวิธีที่จะอธิบายให้นักเรียนเข้าใจอย่างแจ่มชัด

๑๓. ครูดีเด่นจะต้องรู้จักเสนอปัญหาที่น่าสนใจให้นักเรียนเสมอ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

๑๔. ครูดีเด่นต้องเก็บระเบียบสะสมของนักเรียนไว้ เพื่อใช้ประโยชน์ในการรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน

๑๕. ครูดีเด่นต้องรู้จักวิธีการกระตุ้นให้นักเรียนไปถึงเป้าหมาย

๑๖. ครูดีเด่นต้องมีความกระตือรือร้นในการวางแผนการสอนของตน โดยเฉพาะการร่วมมือกับผู้อื่น

๑๗. ครูดีเด่นต้องมีบุคลิกภาพดี และแต่งกายเหมาะสม รวมทั้งมีเสียงดังฟังชัด

๑๘. ครูดีเด่นต้องรู้จักวางมาตรฐานในการทำงานให้นักเรียนเป็นรายบุคคลหรือทั้งชั้น

๑๙. ครูดีเด่นต้องเป็นผู้มีจริยธรรมสูง โดยเฉพาะกับนักเรียนและผู้ร่วมงาน

๒๐. ครูดีเด่นต้องดำเนินการสอนโดยวิธีประชาธิปไตย เพื่อฝึกให้นักเรียนเป็นนักประชาธิปไตยไปด้วย

๒๑. ครูดีเด่นต้องตรวจการบ้านนักเรียนสม่ำเสมอ และรู้จักให้การบ้านที่เหมาะสม และมีความหมายต่อการเรียนของนักเรียน

๒๒. ครูดีเด่นต้องปรับปรุงวิธีการสอนของตนให้ดีขึ้น และรู้จักปรึกษากับเพื่อนครู

๒๓. ครูดีเด่นต้องมีวิธีสอนซ่อมเสริมให้แก่เด็กเรียนทั้งในเวลาและนอกเวลาเรียน

๒๔. ครูดีเด่นต้องมื่ออารมณ์ขันไม่เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น ต้องรวมไปถึงผู้ร่วมงาน

ทุกคน

๒๕. ครูดีเด่นต้องรู้จักนักเรียนในชั้นของตนเป็นรายบุคคล รู้ความสนใจ ความต้องการ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ

๒๖. ครูดีเด่นต้องรู้จักวิธีเผยแพร่ชื่อเสียงของโรงเรียนไปถึงชุมชน

๒๗. ครูดีเด่นต้องรู้จักโรงเรียนและชุมชน ที่ตั้งของโรงเรียน เป็นอย่างดี โดยเฉพาะแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนนั้น

๒๘. ครูดีเด่นต้องรู้จักการเข้าไปเป็นสมาชิกหรือมีส่วนร่วมในองค์การระดับท้องถิ่น จนถึงระดับชาติ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด เห็นกับบุคคลอื่น ๆ

๒๙. ครูดีเด่นต้องภูมิใจในอาชีพของตน และแสดงคุณธรรมของการเป็นครู กับนักเรียน ผู้ปกครองและผู้ร่วมงานอยู่เสมอ^๑

๒) ลักษณะของครูที่ดีในฐานะผู้บริหาร เป็นที่น่าสนใจว่า ครูที่ดีนั้นถ้าเป็นผู้บริหารแล้วควรจะเป็นอย่างไร ซึ่งอาจจะสะท้อนให้เห็นถึงความรับผิดชอบของครูดีได้มาก เช่น

เจมส์ บี เบอร์ (James B. Burr) และคณะ ให้ความเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ดี ควรมีหน้าที่ ๗ อย่าง คือ

๑. การบริหารงานด้านวิชาการ ได้แก่การกระตุ้นเตือน สนับสนุน ให้กำลังใจ และแนะนำครูรายบุคคลในโรงเรียนให้ทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดผลดีแก่นักเรียน

๒. การบริหารงานบุคคลของโรงเรียน ได้แก่การจัดระเบียบ บรรจุ แต่งตั้ง กำหนดหน้าที่ หนุนบำรุงความดีความชอบ พัฒนาบำรุงน้ำใจ บำรุงขวัญ ให้บริการ และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปกครองดูแลผู้ได้บังคับบัญชาทุกคนภายในโรงเรียน

^๑ Ibid., p. 399 - 403.

๓. การบริหารกิจการนักเรียน ได้แก่ การดูแลนักเรียนตั้งแต่นักเรียนออกเดินทางจากบ้าน เพื่อมาโรงเรียน จนกระทั่งกลับบ้าน การกีฬา ดนตรี ละคร ศิลปหัตถกรรม และกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน การปกครองนักเรียน ระเบียบวินัย สุขภาพพลานามัย ชมรมต่าง ๆ ของนักเรียน และกิจกรรมทุกชนิดที่เสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักเรียน

๔. การบริหารกิจการเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนควรมีต่อชุมชน หรือสังคมอันเป็นที่ตั้งของโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน คนสำคัญในตำบล หรือหมู่บ้านที่โรงเรียนตั้งอยู่ วัดและศูนย์สังคมน้อยอื่น โรงเรียนจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องการพัฒนาชุมชน และการเป็นผู้นำชุมชนของโรงเรียน ผู้อุปถัมภ์โรงเรียน เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่น ๆ ที่โรงเรียนต้องติดต่อกันด้วย

๕. การบริหารงานธุรการโรงเรียน ได้แก่ การบริหารกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาคารสถานที่ บริเวณและทรัพย์สินต่าง ๆ ของโรงเรียน การจัดสำนักงานต่าง ๆ ของโรงเรียน อุปกรณ์การสอน วัสดุครุภัณฑ์ แบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ งานสารบรรณ การเงิน และงบประมาณ

๖. การบริหารกิจการเกี่ยวกับบริการต่าง ๆ ของโรงเรียน ได้แก่ การแนะแนว อาหารกลางวัน ยานพาหนะรับส่งนักเรียน ความสะดวกของถนนหรือการคมนาคมอย่างอื่นที่นักเรียนใช้ไปมาระหว่างบ้านกับโรงเรียน ห้องสมุดโรงเรียน ห้องพยาบาล ที่พักผ่อน และการทัศนศึกษา การจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ เพื่อบริการนักเรียน และการบริการต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้บุคคลากรทุกประเภทของโรงเรียน

๗. การบริหารกิจการเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล ทั้งในด้านการเรียนของนักเรียน และผลงานของบุคคลากรทุกประเภทของโรงเรียน^๑

^๑ James B. Burr, et el., Elementary School Administration, (Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1963), quoted in Prapon Jurnurug, "Evaluative Criteria of Elementary School Teacher's Performance under the Nongkhai Provincial Administrative Organization" (Master's thesis, Department of Educational Administration, Graduate School, Chulalongkorn University, 1978), p. 52-53.

เอ็ดเวิร์ด ดับบลิว สมิธ (Edward W. Smith) และคณะแบ่งงานบริหารโรงเรียน
ที่ผู้บริหารต้องรับผิดชอบเป็น ๗ อย่าง และเสนอแนะงานแต่ละประเภทมากน้อยต่างกัน คือ

๑. งานในหน้าที่ทั่วไป ประมาณ ๕%
๒. งานบริหารครูผู้สอนและบุคคลากรที่ไม่ใช่ผู้สอน ประมาณ ๒๐%
๓. งานบริหารงานวิชาการ ประมาณ ๔๐%
๔. งานบริหารการเงิน ประมาณ ๕%
๕. งานบริหารอาคารสถานที่ ประมาณ ๕%
๖. งานบริหารเกี่ยวกับนักเรียน ประมาณ ๒๐%
๗. งานบริหารด้านความสัมพันธ์ต่อชุมชน ประมาณ ๕%^๑

ฮาโลลด์ ซี ฮันท์ และ พอล อาร์ เพียร์ซ (Harold C. Hunt and Paul R.
Pierce) เห็นว่าครูใหญ่ควรมีความรับผิดชอบ ๘ อย่าง คือ

๑. เป็นผู้นำในการพัฒนา
๒. สามารถสร้างผู้นำการศึกษาให้ชุมชน
๓. เข้าใจจิตวิทยาเด็ก
๔. พัฒนาและนำคณะครู
๕. จัดงานธุรการโรงเรียนและการเงิน
๖. มีประสิทธิภาพ วางแผน ทหาอาคารเรียนเพิ่มเติม
๗. ชักนํากลุ่มครู ประชาชน ให้ทำประโยชน์
๘. เข้าใจบุคคลากรและชุมชน มีมนุษยสัมพันธ์^๒

^๑ Edward W. Smith, et al., The Educator's Encyclopedia,
(N.J. : Prentice - Hall, Inc., 1961), p. 170.

^๒ Harold C. Hunt and Paul R. Pierce, The Practice of Administration, (Boston : Houghton, Mifflin, 1958), p. 19.

สรุป

เมื่อได้ศึกษาถึงความเห็นเกี่ยวกับครูดี ทั้งทัศนะของไทย และต่างประเทศจะเห็นว่า บุคคลส่วนใหญ่ของไทย จะเน้นในคุณลักษณะเฉพาะของตัวครูมาก ในขณะที่ต่างประเทศได้เน้นถึงงาน ในหน้าที่และความสัมพันธ์กับชุมชนด้วย รวมทั้งได้ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางของงานมากที่สุด

ถ้าจะมีการพิจารณาสร้างเกณฑ์การตัดสินครูดี เต็มแล้ว ควรจะมีการศึกษาจากทัศนะและ งานวิจัยอย่างกว้างขวาง ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีเกณฑ์การตัดสิน ที่จะครอบคลุมได้ทุกงานในหน้าที่ของครู โดยเฉพาะครูสายงานผู้สอนโดยเฉพาะ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงการตัดสินแล้ว ย่อมหมายถึงการประเมิน ผลงานของครู ซึ่งก็มีผู้ให้ความเห็นหลายท่าน พอเป็นแนวสังเขป เช่น

ดิวบลิว จี วอล์คเกอร์ เอ อาร์ เกรน และ เอ รอส โทมัส (W. G. Walker, A.R. Gran and A. Ross Thomas) เห็นว่างานครูเป็นงานสลับซับซ้อนและไม่สามารถวางมาตรฐานการปฏิบัติงานให้ตายตัวได้ แต่มีแนวกว้างที่จะประเมินผลการปฏิบัติงานของครูได้ ๓ แนว คือ

๑. เกณฑ์ผลงาน (Product Criteria) ได้แก่ผลการสอน การอบรมครู และผลการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนที่เกิดจากการเรียนรู้

๒. เกณฑ์กระบวนการหรือวิธีการ (Process Criteria) ได้แก่กระบวนการในการปฏิบัติงาน โดยเชื่อว่ากระบวนการหรือวิธีการทำงานที่ดีนั้น จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. เกณฑ์พยากรณ์ (Pressage Criteria) เป็นการประเมินในขั้นที่ไม่ใช้ขบวนการและผลงานที่ได้รับในทันที แต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความตั้งใจ อุบนิสัยใจคอของครู เสี่ยง การแต่งกายเขาวนปัญหา กิริยาท่าทาง ความขยันหมั่นเพียร ความรู้ เป็นต้น^๑

^๑ W.G. Walker, A.R. Gran and A. Ross Thomak, Exploration in Education Administration, (New York : Crane & Russak 2, Co, Inc., 1973), p. 245 - 246.

โรเบอท ดับบลิว ริชชี (Robert W. Richey) ได้ศึกษาถึงลักษณะที่พึงประสงค์ของ
ผู้ที่จะเป็นครูที่คิดว่าจะต้องศึกษาจากสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ประกอบด้วย ได้แก่

๑. หน้าที่และผลการปฏิบัติงานประจำของครู
๒. ความเห็นจากนักเรียน
๓. ประวัติของครูดีเด่น
๔. การกำหนดงานของครูจากสถาบันการศึกษา
๕. ความเห็นจากนักการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ^๑

ดังนั้นนับ เป็นสิ่งที่น่าสนใจในการที่จะสร้างเกณฑ์การคัดเลือกครูประถมศึกษาดีเด่น เพื่อ
เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑Robert W. Richey, Planning for Teaching, (New York :
McGraw-Hill Book Co, Inc., 1958), p. 52-60.